

PSALMII LUI ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ: ECOU AL MARILOR INTEROGAȚII EXISTENȚIALE

Keywords

*Sacred text, religious poetry, psalms,
lyrical tension, ontological experience, prayer.*

Abstract

The Bible has been and remains a wellspring for the world literature. In it, writers find literary motifs and themes in abundance, with inexhaustible artistic potential. Lyrical literature has been particularly inspired by the Book of Psalms. From the very beginning of the Romanian literature or „the morning of the poets” as Eugen Simion called it „The Psalms” have inspired creative attention. Modern poetry, however, has the indisputable merit of rediscovering the philosophical dimensions and the profoundness of the psalms that center on the dialogue between the human being and Divinity. Psalm authors as Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Aron Cotruș, Ștefan Augustin Doinaș, A. E. Baconsky, Ana Blandiana catch in their creations the thrill of the metaphysical restlessness generated by the relationship between the human being and God.

Ștefan Augustin Doinaș’s psalms raise a series of fundamental interrogations concerning the mystery of the “here-and-now” existence, but also that of the “heavenly” one. From the one hundred psalms the poet puts into verse the most profound feelings, the most disturbing questions, the most unsettling

ontological experiences. Revolt, indignation, fury, perplexity, joy, reverence, repentance and praise give expression to the authentic, the pure and the intense, all of which contour the religious poetry of Ștefan Augustin Doinaș.

PSALMII BIBLICI - CONSIDERAȚII GENERALE

Cultura și civilizația Antichității au fost și rămân tezaurul neprețuit care a pus în mișcare culturile și civilizațiile ulterioare, reprezentând până azi un punct de referință, ori de câte ori se fac evaluări ale diferitelor etape ale istoriei lumii.

Dincolo de programele estetice și etice emise de-a lungul timpului, care dogmatizau cultul pentru Antichitate, la nivel individual, cred că fiecare persoană, în măsura educației primite pe traseul devenirii și al inițierii ontologice, a venit în contact cu marile valori ale Antichității.

La nivel artistic, literatura este una dintre arte care a consumat cu nesaț din comorile Antichității. De-a lungul istoriei, generații de scriitori au creat capodopere care poartă amprenta literaturii antice. De la interpretarea și preluarea miturilor și până la integrarea și reiterarea temelor și a motivelor literare, de la evocarea marilor evenimente ale existenței până la înțelegerea și aprofundarea sistemelor filosofice, de la elemente de prozodie până la genuri literare, de la stilistică până la viziunea asupra lumii se poate identifica ușor influența „bătrânei literaturi” asupra tuturor epocilor și civilizațiilor.

Una dintre valorile incontestabile ale literaturii universale este Biblia, o perlă a literaturii antice, cunoscută și prin sintagma *Cartea Cărților*. Ea este cea mai tradusă și citită carte din lume, lăsând urme adânci în conștiința estetică și etică a scriitorilor de pretutindeni și de oricând. Varietatea genurilor și a speciilor literare, complexitatea tematică, diversitatea domeniilor abordate fac din această antologie de 66 de cărți o adevărată enciclopedie în care sacrul și profanul se întrepătrund emanând

măreție, frumusețe, strălucire, forță, autoritate, valoare.

Scriitori celebri ai literaturii universale au creat, inspirați și influențați de literatura biblică¹. Printre cărțile biblice cu un puternic impact asupra scriitorilor se numără cartea Psalmilor, o culegere de rugăciuni și imnuri adresate divinității, poate cea mai cunoscută și mai îndrăgită parte a Bibliei. Importanța Psalmilor rezultă nu numai din impactul pe care îl are această carte asupra individului prin toată gama de sentimente și experiențe omenești pe care o exprimă, ci și prin faptul că au fost și sunt adesea atașați Noului Testament (de o mai mare circulație) și, mai ales, pentru că au fost dedicați momentelor speciale de închinare, meditație și introspecție.

Atanasie, unul dintre primii exegeți ai Psalmilor, consideră această antologie biblică drept „un ansamblu complex de doctrine [...], chintesența învățaturii istorice, profetice și morale a Vechiului Testament (Moreschini & Norelli, 2004: 54). În același timp, Atanasie sesizează și recunoaște valorile literare ale Psalmilor, rolul lor de sprijin spiritual în toate etapele vieții creștinului: „Cartea Psalmilor sintetizează minunat scopurile practice și idealurile unei meditații spirituale”, conchide Atanasie (Moreschini & Norelli, 2004: 54).

Pe de altă parte, C.S. Lewis, în *Meditații la Psalmi*, afirmă că: „Psalmii sunt poeme destinate să fie cântate și în niciun caz tratate doctrinare”, de aceea consideră că această antologie lirică trebuie citită ca texte de cântec, cu toate licențele și convențiile, hiperbolele, legăturile mai degrabă „emoționale decât logice, care sunt specifice poeziei lirice.” (Lewis, 2013: 17).

¹ O statistică din 2007 arată că 90% din populația lumii are măcar ceva din Biblie într-o limbă pe care o cunoaște. (Din cele 6912 limbi cunoscute în lume până la data consemnării statistice, 60% au Biblia întreagă, 17% au versiunea completă a Vechiului sau a Noului Testament, iar 12% au cel puțin o carte din Biblie tradusă). (V. Alexander, Pat&David, edit. (2012). *Manualul biblic*, traducere Bodnari Estera Iulia, Oradea: Casa Cărții, p.75).

Antinomia celor două puncte de vedere prezentate mai sus conduce la ideea că aceste creații literare transmit dincolo de emoții, tensiuni, lamentații etc., într-o formulă lirică unică, experiența spirituală și socială a unei colectivități, dar în egală măsură și a unei individualități. *Psalmii* sunt imnuri – rugăciuni prin care omul se adresează lui Dumnezeu, prin urmare ei exprimă prin cântec adevăruri despre Dumnezeu și despre modul în care omul poate veni înaintea Divinității cu succesele și eșecurile lui, cu părerile de rău și cu speranțele lui, cu cererile și dorințele lui. Și, mai presus de toate, *Psalmii* ne învață „cum să fim sinceri și deschiși în exprimarea tuturor sentimentelor și trăirilor noastre.” (Fee & Stuart, 1955: 244).

Psalmii sau *Imnurile Vechiului Testament* au luat naștere în anumite împrejurări și sunt parte integrantă a culturii și a civilizației poporului evreu. Omul modern a găsit în Psalmi similitudini ale propriilor probleme fundamentale ale vieții, a simțit aceleași emoții și aceleași nevoi de închinare, de cântare și implorare a ajutorului divin. Profunzimea și autenticitatea trăirilor, curajul mărturisirilor și sinceritatea indignării fac din această carte cea mai iubită și citită parte a Bibliei.

Un poet englez, Steve Turner, scriind despre psalmi, notează: „Văd o legătură între cultura psalmilor și renașterea poeziei publice în lumea vorbitoare de limba engleză, care a început în cea de-a doua jumătate a secolului XX; un timp în care poeții au devenit interesați de rădăcinile preliterate ale artei lor, un timp în care lira a inspirat liricul și picioarele care dansau au dat numele unității fundamentale a ritmului poetic.” (Alexander, 2012: 367).

PSALMII ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

În lirica modernă, psalmul este o specie a poeziei filosofice în care sunt exprimate dilemele existenței vizând raportul om-divinitate. La noi, psalmul ocupă un loc important în operele multor scriitori: Al. Macedonski, Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Aron Cotruș, Barbu

Fundoianu, Ștefan Baciuc, Ștefan Augustin Doinaș, A.E. Baconsky, Radu Cârneli, Ana Blandiana, numind aici doar poezii care au acordat un interes deosebit acestei specii, și nu pe toți cei care au scris poezie religioasă sau care ating în creațiile lor, prin „metafizica profundă și originală, starea de religiozitate.” (Simion, 1998: 135).

Cu cinci ani înainte de a muri (la 80 de ani), poetul Ștefan Augustin Doinaș publică volumul de versuri *Psalmi* în 1997, an în care este distins cu Premiul Asociației Scriitorilor Români din Israel. Cei o sută de psalmi, scriși probabil de-a lungul întregii vieți, stau sub semnul „unei căutări cu momente de exaltare, de revoltă, de rar extaz, de continuare întrebări legate de rostul ființei muritoare în care Dumnezeu își oglindește chipul.” (Dicționarul General al Literaturii Române, 2004: 707).

Eugen Simion își amintește că, participând la o dezbatere despre poezia religioasă, organizată de Liga Studenților Ortodocși din România (ASCOR), îl întâlnește pe Ștefan Augustin Doinaș, ocazie în care constată că are multe puncte de vedere comune cu poetul, în ce privește plămuirea poeziei religioase. În acea dezbatere, Doinaș afirmă că „poezia se face din poezie, și că în lirica europeană prezența miturilor biblice este puternică.” (Simion, 1998: 135).

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ PRINTRE PSALMIȘTI

Ca autor de psalmi, critica literară îl așază pe Ștefan Augustin Doinaș în „familia spirituală” patronată de Tudor Arghezi; în timp ce poetul, într-un interviu acordat lui Ilarie Hinoveanu, mărturisește că atmosfera *Cercului Literar de la Sibiu* și revelația lirismului german i-au deschis orizonturile lirice. Cu nostalgie, poetul declară: „Tot ceea ce cursurile și seminariile de Filozofie și Estetică ne propuneau în incinta universitară devenea substanță ce alimenta întâlnirile noastre. Eram un grup nespus de vesel și, în același timp, înfricoșător de serios: discuțiile noastre

săltau în planul ideilor generale, cu o ușurință uluitoare, atât temele literare, cât și faptul divers sau anecdota personală. Cei ce rezistau acestui regim de intelectualitate rămâneau în grup, ne căutau zilnic, deveneau factori activi ai spiritului pe care-l plimbam mereu din Calea Gușteriței până sus în Dumbravă. Ceilalți, și n-au fost puțini, s-au îndepărtat treptat; și astfel, pe nesimțite parcă, *Cercul Literar* a devenit într-un anume fel „închis”; a intrat cine-a vrut, a rămas cine-a putut.” (Hinoveanu, 1974: 9).

Disciplina acestui grup contribuie la conturarea personalității scriitorului. Debutează ca poet, iar această dimensiune artistică rămâne nota constantă a vieții, deși este cunoscut ca remarcabil eseist, dramaturg și traducător. Prima recunoaștere „oficială” a talentului său este concretizată în *Premiul Eugen Lovinescu* în 1974, după care au urmat Premiul “Mihai Eminescu” al Academiei Române (1968). Primește alte șapte premii ale Uniunii Scriitorilor, „Medalia Goethe” a Institutului Goethe din Munchen (1982), „Premiul European pentru Literatură” (Vârșet, Yugoslavia, 1990). După 1990, devine membru al Academiei Române, președinte al Fundației Culturale Secolul 20, director al Centrului Cultural Pluridisciplinar Paul Valery din România, Doctor *honoris causa* al Universității Lucian Blaga din Sibiu, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor.

Ion Pop afirmă: „Doinaș ocupă în literatura română contemporană un loc cu totul singular. [...] Foarte cult, stăpânind perfect cele mai subtile modalități prozodice, părând în orice moment capabil să-și strunească fluxul inspirației după tiparele oricărei specii poetice tradiționale [...], hermetizând sensurile viziunilor poetice sub strălucirea metaforelor baroce, riguros, sever în arhitectura de ansamblu a poemului și risipitor de metafore încastate în ansamblul simbolic, **poeta doctus** și **poeta laureatus**², Doinaș îngemănează conștiința lucidă a actului artistic cu o imaginație vizionară

² **Poeta doctus** (poetul cultivat, învățat) și **poeta laureatus** (poetul încununat cu lauri, premiat) (nota noastră).

prin care depășește ca amploare pe toți contemporanii săi.” (Dicționarul General al Literaturii Române, 2004: 701).

Poezia religioasă a lui Ștefan Augustin Doinaș nu este nici pe departe o sumă de concepte religioase versificate, ci o profundă și tumultuoasă experiență existențială, în care rugăciunea, neliniștea, împotrivirea, nedumerirea, căința, lauda, bucuria se îngemănează în cele mai sincere și necenzurate gânduri, lăsând la vedere o conștiință lucidă, preocupată până în cele mai ascunse unghere de revelarea propriului său destin în raport cu Divinitatea.

Deși tratează aceeași tematică, Doinaș se distanțează de abordarea argehiziană prin rămânerea în perimetrul religiosului, prin stăruința căutării, prin insistența dialogului propus cu Divinitatea, chiar și în condițiile solilocviului, prin responsabilitatea atitudinilor verbale, prin disponibilitatea de a aștepta, de a răbda, de a înțelege, de a pătrunde cu îndrăzneală în tainele Creației, ale Jertfei, ale Răscumpărării, trăind în final „un viu sentiment al purificării”. Cei o sută de psalmi incluși în volum au ca bază fundamentală a construcției compoziționale interogația, semn distinctiv al frământărilor, al nedumeririlor, al îndoielii și al setei de certitudine spirituală. Astfel, dintre cei o sută de psalmi, șaptezeci și opt au în structura lor întrebări răscolitoare, uneori provocatoare, la un pas de zona blasfemiei. Dintre cei șaptezeci și opt, doar douăzeci și patru conțin o singură întrebare, restul - mai bine de două treimi - îngrămădesc între gânduri și idei o mulțime de întrebări, unele inocente, altele ironice, dar totdeauna izvorând din străfundul ființei aflate sub presiunea incertitudinii și a nevoii acute de a intra pe tărâmul concret al existenței lui Dumnezeu.

INTEROGAȚIE ȘI CONFESIUNE – COORDONATE FUNDAMENTALE ALE PSALMILOR LU DOINAȘ

Psalmul XXVIII, prin cele șapte interogații, creează o atmosferă tensionată, eul liric răbufnind într-o serie de reproșuri generate de lipsa descoperirii și a înțelegerii manifestării sacrului.

Dorul de concret îl provoacă și, întărit, cere socoteală pentru atitudinea „glacială” și mai ales retrasă a lui Dumnezeu. Setea de palpabil îl conduce în zona panteismului.

“Tot ce s-a spus de veacuri despre Tine
nu-mi este, Doamne, îndeajuns. Meschin e
periplul zis al oricărei povești.

Dar, dincolo de vorbe, Tu – ce ești ?

Ființă pură, care nu palpită
în nici o limbă, - oare-i tot ispită

asemenea văzutele ce sunt
doar bruma unui anotimp cărunt ?

Bolboroseala vracilor, tăcerea
ce-nlocuiește peste mistici miera,
căința și aceleași rugăciuni

sub spuza căroră mocnesc minciuni, -
să fie doar dovezi ale prostirii

limbușilor ce s-au dedat rostirii ?

Te-ntreb: cum să Te-nhaț, fără cuvânt ?

Un vierme, poate, sau un fir de vânt

mi Te-au făcut în scunda lor risipă

palpabil: Însă, vai ! Numai o clipă.

Poți, Doamne, Tu să umbli-ntr-un rădvan
atât de fără nume și de van ?

Te poartă oare-n cărca lor furnica

și lemnul sec ? Iar Tu nu zici nimic ?”

(Doinaș, 2003: 33).

Confesiunea marcată de curiozitate și suferință, discursul învăluit în nedumerire adună în Psalmul LXXXVII o serie de întrebări care dezvăluie drama profundă a omului derutat și istovit de căutare.

“Doamne, ca pasărea născând văzută
îmi dai târcoale: ca și cum ai vrea
să-Ți faci în mine cuib, ceva se mută
precum o aripă de cucuvea,
când pe un umăr, Doamne, când pe altul
făcându-mă să pizmuiesc înaltul.

Ah, oare unde-o să-Ți închei Tu zborul?
Și ce-o s-apuci întâi din mine-n plisc?
Mi-e țeasta risipită-n vămi ca norul
și inima expusă – hoit – pe-un pisc,
iar carnea mea stă gata să-ți ofere
plămada ei obscură de durere.

Îți vei clădi Tu, pasăre ascunsă,
în aburii mei calzi divinul cuib ?
Cu-ntregă-alcătuirea mea străpunsă
de focul Tău, putea-voi să mă-mbuib ?
Sau șoimul Tău, grăbindu-se să-mi scuze
oroarea, mă va săruta pe buze ?

Știi, Doamne, nu-i mai mare suferință
decât să nu mă-nvrednicesc născând
a Te simți ca gheară în ființă
și-a-Ți recunoaște clonțu-n orice gând.
Dar ce ești Tu ? Un simplu zbor ce-mi plimbă

supliciu – zilnic refuzat – pe limbă...” (Doinaș, 2003: 96).

Suferința pricinuită de incertitudini îi dă curajul de a înfrunta Divinitatea. Versurile Psalmului LXXXVI au ca punct de plecare motivul biblic al suferinței, concretizat în cazul lui Iov. Personajul biblic, intrat în limbajul cotidian ca simbol al răbdării și al suferinței, pare a-l fi înzestrat pe poet cu îndrăzneala de a înfrunta Divinitatea, arătând că omul modern, asemenea lui Iov, trăiește sub povara nedumeririi și a incapacității de a desluși restul suferinței.

„Singurul drept de-a mă-nfrunta cu Tine
știi bine cine mi-l acordă?

Nu iubirea

(iubirea mea e doar maimuțarea

iubirii Tale care n-are margini),

Nu ruga, posturile și-ascultarea

(vai, cât orgoliu-ascunde umilința!)

și nici neprihănirea mea, nici chipul

dumnezeiesc (pe care mi-l descopăr

din când în când pe fața exaltată),

nici rangurile, nici puterea lumii

(pe care uneori le țin în mână)

și nici credința mea nezdruncinată

că, orice-aș face, eu sunt preferatul

dintru-nceput al bunătății Tale.

Nu. Ceea ce-mi dă dreptul să Te-nfrunt

E-ntreaga hula mea, și cu blesteme,

e suferința – e crunta sfâșiere

a trupului: e viermele ce mușcă

din măruntaie, vechiul orb ce curge,

urechea spartă, bubele-nflorite

și carnea care cade de pe oase...

Tu corp al meu, străin de-orice răzmeriți
și-atât de inocent, - oare le meriți?”
(Psalmul LXXXVI)

Dornic de a înțelege menirea omului în întreaga Creație, de a descifra taine ce se ascund în spatele cotidianului, și ostenit de misterul existențial, eul liric se adresează într-o tonalitate îndrăzneță și provocatoare Stăpânului lumii, cerându-I să-Și explice „jocul” și invitându-L printre noi spre a înțelege seriozitatea și grozăvia nedumeririlor care marchează existența umană.

„Știu, știu prea bine, Doamne, că te joci.
În largul mării, în pustiu, sub roci
plăcerea Ta de-a plăsmui sub deget
pigmei sporește lumea. Dar eu preget
sfios: ce sunt ? Tipar în care, greu
și jalnic, modelându-se mereu,
se-arată însăși tainica Ta față ?
De ce te joci, Stăpâne ? Ce ne-nvață
divina Ta îndemânare de-a
ne oferi, precum o acadea
această existență dulce-amară ?
Jucându-ne noi înșine-ntr-o doară
„de-a Domnul și de-a Dracul”, nu Te temi
că-n loc să ne sanctifici, ne blestemi ?
că-n loc să-Ți dovedești în mine chipul,
îmi curgi ca printre degete nisipul ?
Coboară, Doamne, ca să vezi de jos.
Vai, jocul nostru-i foarte serios”.

Răzbat în acest psalm ecouri ale poeziei noastre moderne, în special cea a lui Arghezi și Bologa, influențată de filosofia interbelică potrivit căreia Dumnezeuul Creator și-a abandonat creatura, lăsând-o derutată și confuză

într-o lume potrivnică. Invocația din final punctează dorința sinceră de a înțelege „jocul” în care este implicat, inevitabil, și omul.

Tensiunea lirică generată de înstrăinarea omului de sine, dar și de Dumnezeu, capătă în Psalmul LXIX dimensiuni dramatice. Eul liric este marcat de trăiri dureroase din cauza îndepărtării de Dumnezeu, dar nu este lipsit de perspectivă. Fiorul disperării argheziene îi este străin lui Doinaș. Nici urmă de îndoială ontologică, ci doar melancolia unor vremuri în care a simțit din plin atingerea divinului îi acaparează ființa. De aceea, sentimentul așteptării nu anulează credința în El, ci îl înarmează cu răbdare.

„Aici sunt eu. Iar dincolo ești Tu.

Ce uragan de spaime se-abătu
ca o urgie între noi, și șterse
într-o vălmășeală de averse
nu numai lucrurile ce stăteau
ca martori înrudirii, sus, pe șleau,
ci înseși trăsăturile prin care
ni se vedea acea asemănare
ce cobora din zilele cerești ?

Tu, cel ce-ai fost, acum nu mai ești
aproapele, din toți cel mai aproape:
acela care-mi respira pe pleoape
și mă făcea să văd prin cartea lor
planetele-ntr-un joc multicolor.

Nu. Eu sunt azi aici. Iar Tu-departe.
o, ceea ce vai mie! ne desparte
nu mai sunt lucrurile-mărturii
ale încrederii că mă susții –
ci doar un spațiu gol, o biată lume
în care-abia mai pot să-Ți spun pe nume,

și-n care nu primesc nici un răspuns.

Cândva mugeai, precum un cerb străpuns
de arcul aprig al credinței mele.
Acum săgeata mea vânează stele.

Eu, însă, mai aștept. Cât ai să stai
pitit în bezna focului din rai?”
(Psalmul LXXIX) (Doinaș, 2003: 78).

De fapt, nu doar omul modern trăiește frustrarea abandonului. Încă din secolul I exista în învățătura evreilor o doctrină numită saducheismul, care promova ideea că, după ce l-a creat pe om, Dumnezeu l-a lăsat singur, independent de o influență superioară. Ei susțineau că omul era liber să-și conducă viața și să dirijeze evenimentele lumii, că soarta omului este în mâna lui. Psalmistul Ștefan Augustin Doinaș nu este adeptul independenței ființei umane, dimpotrivă, tânjește cu întreaga ființă după legătura cu Dumnezeu. Singurătatea îi întetește dorul de părtășie, de comunicare cu Stăpânul universului, de apropiere și de recunoaștere.

„Doamne, aș vrea să-Ți spun Tu, cum i-aș spune
celui ce-mi pune povara lui groaznică-n spate.

Doamne, dezbracă-Te-n ceruri de soare
leapădă-Ți luna și stelele; vino să
batem pe jos amândoi în sudoare
țara aceasta de cântec și jale.

Un rege
nu-și stăpânește aievea regatul, decât
dacă-și conduce pe cel mai din urmă supus în
sala regală.

Sunt orbul Tău! Doamne !

Fii Tu ologul pe care-l port pe cocoașă,
împrumutându-i picioarele mele în drum spre
Emaus”.

(Psalmul V) (Doinaș, 2003: 9).

Așa cum apostolul Pavel în Epistola către Galateni declara: „Am fost răstignit împreună cu Hristos și trăiesc, dar nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine. Și viața pe care o trăiesc acum în trup o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit și S-a dat pe Sine Însuși pentru mine” (Biblia, 2012: 1140), tot așa psalmistul Doinaș își exprimă liric dorința de abandonare totală în voia Domnului, dorul de a se pierde într-o nouă dimensiune, asemenea modelului divin.

„Tu, Doamne, geometrul unui cerc
spre care tind atâtea seminții
de noi figuri – pe mine care-ncerc
să pier în Tine, ai să mă susții?
N-aștept nici Verbul Tău de foc, nici pasul.
Rotește-Ți peste mine doar compasul.

Triunghi închis într-un pătrat nătâng,
ce se visează zilnic pentagon,
eu sunt, Isuse, gata să mă frâng
și să mă pierd cu Tine-n alt eon;
tânjesc spre-un număr infinit de laturi
cu forma Ta divină să mă sature !
(Psalmul LII) (Doinaș, 2003: 59).

CREDINȚA – DARUL LUI DUMNEZEU

Șirul interogațiilor se întrerupe în Psalmul LXXXVIII, un psalm al rugăciunii și al căinței, un psalm al biruinței. Căutările, lamentațiile, nedumeririle și temerile se metamorfozează într-o splendidă rugă. Poetul

descoperă că toate răspunsurile, căutările și așteptările râvnite se contopesc într-o realitate binecuvântată: credința. În solemnitatea pură și tainică a rugăciunii, poetul imploră darul credinței. Această dorință arzătoare devine laitmotivul psalmului.

„Cum cade roua-n cupa mătrăgunii
spre-a-i distila otrăvurile-n câmp,
când se deschide la ispita lunii, -
în sufletul meu răătăcit și tâmp,
Te rog în toată umilința:
revarsă, Dumnezeule, credința!

Spre-a exulta sub magica ei ploaie
și buzele cu care Te îngân
ca un potir setos să se desfoaie
scuipându-și sâmburele lor păgân, -
Te rog în toată umilința:
revarsă-n mine, Doamne sfânt, credința !

Ca să mă-ncumet a-nălța spre Tine
făptura mea de lut ne-nduplecă,
asemenea unei plante ce conține
semințe negre, pline de păcat, -
Te rog în toată umilința:
revarsă, Doamne,-n cupa mea credința !

Abia atunci voi ști cu glas lumesc
Cum să mă-nchin și cum să-Ți mulțumesc.”
(Psalmul LXXXVIII) (Doinaș, 2003: 108).

Se cuvine să remarcăm faptul că psalmii lui Ștefan Augustin Doinaș izvorăsc nu doar dintr-o experiență spirituală și intelectuală profundă, ci și din cunoașterea temeinică a Cărții Cărților. În cei o sută de psalmi sunt

prezente numeroase teme și motive biblice. Puțini sunt psalmii în care să nu se facă măcar o trimitere la textul sacru: Creația, Răscumpărarea, Suferința, Judecata, Moartea, Euharistia, sunt doar câteva dintre temele biblice prezente în textul psalmilor.

Uneori, acuratețea mesajului face trimitere directă la textul biblic. Un exemplu elocvent în acest sens este Psalmul LXXV, ce are ca temă euharistia și transmite indignarea față de cei care se apropie în chip nevrednic de simbolurile Răscumpărării, ale Jertfei supreme. La *Masa Domnului*, care este genetic legată de *camera de sus*, creștinii din toate timpurile se adună ca popor al *Noului Legământ* și se întâlnesc din nou cu simbolurile acelei jertfe aduse o singură dată; ei re trăiesc acea experiență prin care a omul a ieșit din Egiptul păcatului și a fost răscumpărat pentru Dumnezeu prin moartea prețioasă a Jertfei de Paște, pe care a adus-o Însuși Dumnezeu prin Fiul Său.

Apostolul Pavel, în 1 Corinteni 11,27-29, subliniază ideea că participarea la acest ritual în mod ușuratic, fără a-i cunoaște și a-i înțelege semnificațiile, este mai mult decât o blasfemie, atrăgând asupra credinciosului pedeapsa divină în loc de binecuvântare: „De aceea, oricine mănâncă pâinea aceasta sau bea paharul Domnului în chip nevrednic va fi vinovat de trupul și sângele Domnului. Fiecare să se cerceteze dar pe sine însuși și așa să mănânce din pâinea aceasta și să bea din paharul acesta. Căci cine mănâncă și bea își mănâncă și bea osânda lui însuși dacă nu deosebește trupul Domnului.” (Biblia, 2012: 1122).

Poetul Ștefan Augustin Doinaș, în Psalmul LXXV, întrevide consecința acestui act necugetat în toată dimensiunea ei dramatică, rămânând apropiat textului biblic.

“Cei care-n mâini cu pâinea cea de foc
o mușcă lacom ca pe-o simplă pâine,
cum o să-și afle liniște și loc
în lojile splendorii Tale mâine ?

Cei care țin în cupă-un mistic vin
și-l beau ca pe un vin pentru beție,
cum o să cânte spiritul divin
și gloria ce se cuvine Ție ?
Aceștia toți nu vor avea temei
Să guste-n veci cu gura lor cea arsă
Nici pâinea ce se frânge pentru ei
Nici sângele ce pentru ei se varsă.

Acestora Tu le-ai sortit un chin
de care mă cutremur, și mă-nchin.
(Psalmul LXXV) (Doinaș, 2003: 85).

Volumul *Psalmi* se încheie, asemenea psalmilor biblici, cu un poem al laudei. Aici recunoaștem bucuria și exuberanța Psalmilor din Sfânta Scriptură, dar și tehnici de compoziție și structură, limbaj și tonalitate ale textului sacru.

Asemenea Psalmilor biblici 148-150, Psalmul C al lui Doinaș invită oamenii să-L laude pe Dumnezeu, Creatorul revelat în toată creația Sa. Acest imn de laudă este marele apogeu, o simfonie corală și orchestrală care încheie colecția celor 100 de psalmi.

“Lăudați pe Domnu-n toate ale Sale
de-a lungul întregii voastre vieți
în cele mici și-n cele colosale.

Lăudați-L în luceferi și scaieți
în forfota celor văzute
și-n bezna celor puse sub peceti !

Lăudați-L în chimvale și-alăute,
în limba celor vorbitori
și-n graiul sfânt al lucrurilor mute !

Lăudați-I sus cutreierul de sori
și jos țărânele păgâne
ce zi de zi se-ncreștinează-n zori !

Lăudați-L în oceanele de grâne,
În zvonul vastelor păduri
și-n mersul lin al fiarelor bătrâne !

Lăudați-L pe Dumnezeu în pinii suri
care sfidează anotimpul,
în geruri, uragane și călduri!

Lăudați sămânța, trandafirul, ghimpul,
și sulița cu care a împuns
tenebrele făcând să curgă timpul!

Lăudați-L ne-ncetat ca mire uns
și-mprejmuit de mari orații,
dar pururea-n adânc de nepătruns!

Lăudați pe Dumnezeu ca izvor de spații,
Ca vedere cumpănă de har,
Ce naște-n suflet zări și constelații!

Lăudați-L ca pe-un suflu trinitar
Al tuturor și-al nimănuia,
Care respiră-n lumi fără hotar!

Lăudați pe Domnul nostru ! Aleluia!
(Psalmul C) (Doinaș, 2003: 111).

CONCLUZII

Psalmii lui Ștefan Augustin Doinaș formează un „corp-model” de expresie artistică în care sunt îngemănate toate bucuriile, temerile, îndoielile și încredințările poetului în relația lui intimă cu Dumnezeu. Ei uimesc prin sinceritate, dezgolare emoțională și cunoașterea de sine exprimate într-o formulă vizionară de excepție. Adunate în versuri, ca perle ale unei tulburătoare experiențe metafizice, toate trăirile, lamentațiile și mărturisirile poetului conturează măiestrit portretul interior al unui mare artist al cuvântului.

Scriind despre Ștefan Augustin Doinaș - psalmistul, Eugen Simion remarcă: „Poemele aproape în totalitatea lor sunt substanțiale și, atacând o mare temă, ating cu degetele lor harfa marii poezii.” (Simion, 1998: 349).

BIBLIOGRAFIE

- Academia Română (2004), *Dicționarul General al Literaturii Române*. București: Univers Enciclopedic.
- Alexander, Pat & David, edit. (2012). *Manualul biblic*. Traducere de Bodnari Estera Iulia, Oradea: Casa Cărții.
- Biblia sau Sfânta Scriptură* (2012). Traducere de Dumitru Cornilescu, București: Casa Bibliei.
- Doinaș, Ștefan–Augustin (2003). *Psalmi*. București-Cișinău: Litera Internațional.
- Fee, Gordon D., Stuart, Douglas (1995). *Biblia ca literatură*. Traducere de Adrian Pastor, Cluj-Napoca: Logos.
- Hinoveanu, Ilarie (1974). *Convorbiri cu....* Craiova: Scrisul Românesc.
- Lewis, C.S. (2013). *Meditație la Psalmi*. Traducere de Emanuel Conțaș, București: Humanitas.

- Moreschini, Claudio, Norelli, Enrico (2004). *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*. Traducere de Elena Caraboi, Doina Cernica, Emanuela Stoleriu și Dana Zămosteanu, Iași: Polirom.
- Simion, Eugen (1998), *Fragmente critice*. București: „Grai și suflet - Cultura națională”.